

Iacobi Menochij

partem, tunc & eo casu dictus D. Octavianus tene-
retur retroendere ipsum totum datum, vel partem.
Conuenerunt etiam, quod præter evictionem, ad
quam venditores tenentur, ipse D. Dominicus pro-
mitteret etiam de evictione casu quo Princeps ciui-
tatis Cremona, vel auferret, vel liberaret, vel ali-
quo casu redimeret dictum datum; sicuti ipse D. Do-
minicus promisit, obligando se in specie, ad factum
Principis prestandum.

Presupponitur etia in facto; quod d. D. Octavia-
nus nunquam fuit in possessione dicta portionis da-
ti, sibi in solutum dati, & venditi.

Dubitari nunc contingit; an dicta venditio, seu
in solutum datio fuerit simulata, & ficta, ita ut sub
nomine emptionis, & venditionis, seu in solutum dationis,
voluerint ipsi contrahentes esse contractum
pignoris, & hypothecæ; & per consequens ambigui-
tur, an fuerit contractus fœneratus?

Initium à Domino.

CONSILIVM MCLXXXIII.

Contractus iste, meo quidem iudicio, non ca-
ret magna suspicione simulationis, fictionis-
que, vt dici potius debeat pignus, & hypo-
theca, quam in solutum datio, seu venditio; & conse-
quenter sapere fœnum. Huius veritatis demonstranda
gratia, utr multis rationibus, & argumentis; vno prius
præmisso; contractus fictos, & simulatos & probari, &
detege sole, & posse solis conjecturis, & præsumptio-
nibus; cum alioqui difficilis sint probationis, ob caute-
las, quas fœneratores, & contrahentes adhibere consue-
uerunt. Ita sanè scribunt Geminianus, & alij permul-
ti, quos longa serie concessi in cons. 109. nu. 7. lib. 2.
& in cons. 343. num. 19. lib. 4. & in commentariis de
præsumptionibus, lib. 3. præsumpt. 122. num. 5. Hoc
præmisso, dicimus multas esse, & vrgentes quidem
conjecturas huius ficti, & simulati contractus in frau-
dem fœnoris confecti.

Prima conjectura vel ex eo colligitur, quod cum in
ipso contractus instrumento scriptum legitur; D. Do-
minicum debitore donasse dicto D. Octavianu quid-
quid, & quantum posset diu prædictum datum exce-
dere valorem, & pretium taxatum; sequitur dicendum,
præsumi, contractum esse fictum, & simulatum in frau-
dem vſuram; sicuti scribunt Baldus, Ancharanus Cepolla,
Calcaneus, Affiliatus, & alij, quos retuli, & secu-
tus sum in præcitatissimis commentariis de præsumptioni-
bus lib. 3. præsumpt. 122. nu. 61. vbi rationem esse di-
xi, quia non est verisimile, venditorem donare voluisse
illud plus iusti pretij, ex quo deinde adiicitur paſtū
de reuendendo. Quod quidem paſtū & reuendendi

codem pretio esset iniquū ex persona venditoris; quia
si iam donauit partem pretij, remendo totum fundū,
deberet plus numerare, quam accepérat. Sienim fun-
dus valebat centum & quinquaginta iusti valoris, &
vendidit pretio centum, & residuum, sicq; illa quin-
quaginta donauit, remendo deberet numerare illa
centum quinquaginta. Cum ergo empator ipse promi-
serit reuendere eodem pretio, manifestè significavit,

3 donationem & illam non esse veram, sed fictam, & si-
mulatum. Nec repugnat quod scripsi codem in loco.
4 nu. 63. post Cepollam; hanc & conjecturam non suf-
ficiere in foro fori: quia hoc cessat in casu nostro, in

quo alia extant conjecturae, quas statim referam.

Secunda conjectura, qua demonstratur, hunc con-
tractum esse fictum, & simulatum, & in fraudē vſu-
rarum confessum, ducitur ab eo, quod quotiescumq; ipse D. Dominicus restitueret ipsi D. Octavianu torū
preium, vel eius partem, tūc & eo casu dictus D. Octa-
vianus teneretur reuendere dictum Datum, seu eius
partem. Hoc sanè & paſtū arguere contractum esse
simulatum, atque ita pignus, & hypothecam, non autē
venditionem, seu in solutum dationem, affirmant in
specie pacti restitutionis pretij Decius in consil. 123.
col. 2. in principio. vers. & addo unam præsumptionē.
& Decianus in consil. 2. nu. 32. lib. 1. quos fecutus sum
in dicta præsumptione. 122. nu. 77. vbi nu. 78. subiu-
xi, rationē esse, quia restitutio & magis accedit ad mu-
tuum, quam ad venditionem, & in solutum dationem:
cū restitutio non præsupponat venditionem, sicuti
paſtū de reuendendo. Et propterā cū sit quædā
promissio contra naturam ipsius emptionis, & vendi-
tionis, seu in solutum dationis, arguit suspicione iuxta.
1. si quid sub conditione. ff. de conditio. inst.

Tertia conjectura est, quæ colligitur ex pacto infor-
mato, & iuxta ea, quæ scripsi in dicta præsumpt. 122. nu.
67. Porro in casu hoc nostro legitur appositum paſtū
in solutum, ac repugnat naturæ contractus emptionis,
& venditionis; quod quidem est, vt D. Dominicus te-
neretur de casu, & periculo fortuito, nempè de facto
Principis. Ita in specie respondit Decianus in d. col. 2.
nu. 33. lib. 1. & recte quidem. Nam certum est factum
Principis censerit casum fortuitum, vt scripsi post alios
in consil. 608. num. 26. lib. 7. & periculum interitus rei
pertinet ad emporiem, & cuius est dominium. l. illud.
ff. de commode, & periculo rei venditæ: & alij com-
probant Decia, præciatio in loco.

Quarta est conjectura, quæ ex eo desumitur, quod
dicius d. D. Octavianus nunquam adeptus est dicti Da-
tij possessionem, & nec in ea permanuit, sed illud semper
possedit D. Dominicus. Hanc conjecturam proba-
ui in lib. 2. de arbitrat. iudicium, casu 39. num. 1. & in
prælegatis commentariis de præsumptionibus. li. 3.
præsumpt. 122. num. 110. vbi huius sententia recentissima
Accursium, Cynam, Speculatorum, Guidum Suzarum,
Io. Andream, Bartholom, Baldum, Butriū, An-
charanum, Cepollam, Socinum seniore, Ruinum,
Decium, Gozadinum, Curtium iuniorum, Parisum,
& Mascardum.

Et his constat, hanc esse receptam sententiam, licet
ab ea dissentiant nonnulli, quos commemorat præd.
Mascardus in tract. de probatio. conclus. . . . .

Non obstant nunc duo, quæ obijci posse videntur.
Et primò quod hic contractus fuit in solutum dationis
factæ à D. Dominico are grauato erga D. Octavianū;
10 quæ sanè & in solutum datio, non videtur posse argui
de simulatione, vt scribunt Ang. in l. si quis posthac.
col. 2. C. de bonis proscript. Fulgo. in consil. 134. col. 2.
Decius in consil. 308. col. 3. & Tiraq. de retractu con-
uentio. in proemio. nu. 27.

Respondetur paucis, Angelum, & sequaces nō ne-
gare, quin simulatio committi possit in contractu in-
11 solutum & dationis, sed dicere, difficultius agi, vt simula-
tio sit: sicuti declarauit in commentariis de præsumpt.
lib. 3. præsumpt. 122. nu. 42. Porro in casu nostro iam
constat multis conjecturis, in solutum dationem hanc
fictam, & simulatum fuisse.

Secundo obstarre videtur, quod cū dicti contra-
hentes deuenerint ad hanc in solutum dationē ea de cau-
sa, quia contra ipsum D. Dominicum debitorem con-
cella fuerat executio à Magistratu Mediolanensi, od
id non videtur præsumenda simulatio, ex quo maior
necessitas ipsi D. Dominico iniuncta erat satisfacien-
di

Consilium MCLXXXIV.

155

di D. Octaviano creditori suo; qui alioqui, executione
sibi concessa vſus fuisse.

Respondeatur, argumentum non satis concludere;
quia eti admittimus, D. Octavianum fuisse verum
creditem D. Dominici, aduersus quē poterat suo ma-
gno detimento executi sententia: non tamen hinc se-
quitur, quod ipse D. Dominicus verè insolutum dede-
rit dictum datum drapparia; ex quo constat multis
12 conjecturis, non in solutum dationem, & sed hypothecam,
& pignus fuisse, & consequenter contractū fuis-
se vſuratum. iuxta cap. illo vos. de pigno. & ad cap. ad
nostram. de empt. & vendit. vbi doctores. & mani-
festius probant cap. 1. cap. 2. & cap. conquestus, de vſu-
ris, & scripsi in fine præcedentis responsi.

S V M M A R I V M.

- 1 Vſuras censerit remissas à debitore vſurario, cum eius li-
bera voluntas concurredit.
- 2 Voluntatem debitoris condonandi vſuras, ex conjecturis
sumi.
- 3 Remissionem iuris eſe donationem.
- 4 Donationem non præsumi, præsumit magnæ quantitatis.
- 5 Vſuras non præsumi remissas vſurario, cum debitor per-
severat contrabere.
- 6 Partem unam actus ab aliam declarari.
- 7 Interpretationem actus sumi, ex alia parte actus.
- 8 Velle quemque præsumi nisi bona fide.
- 9 Remissionem iuris quod quis ignorat, non præsumi.
- 10 Vſuras non præsumi nisi metu remissas à debitore, cum
subiacet alijs vſuris ex alijs contractibus cum ipso cre-
ditore. num. 10.
- 11 Indebitum scienter non soluisse qui soluit vſuras ne ve-
xerit super sorte.
- 12 Vſuras metu solutas præsumi ab eo qui sorte debet.
- 13 Donare non præsumi eum qui necessitate donat.
- 14 Renuntiantem liti, dici renuntiæ iuribus ob que item
mouet.

F A C T I S P E C I E S.

PErillastris D. Dominicus Saulius olim Praes-
reditum ordinariorū Ducatus Mediolani, li-
tem mouit aduersus illum d' Ottavianum fra-
trem coram admodum Reuerendo D. Vicario Ar-
chiepiscopali Mediolani, petendo declarari nullū,
& inuiditum contractū aſignationis redditus fa-
ctū ab ipso D. Dominico dicto D. Octavianu super
dato drapparia ciuitatis Cremona; propterā quod
saperet prauitatem fœnoris, & vſure. Et, cū per
aliquot tempus agitata fuisset causa, tandem inter
eos consentiunt, atque transactum fuit, his verbis.

Item se contine, che'l Signore Dominico, e figli
siano tenuti, & obligati à rinonciar, si come rinon-
ciano alla lite per loro mossa contra detti Signori
Ottavio, e Paolo auanti à Monſignor Vicario del
l' Arcivescovo di Milano per la remissione dell'in-
strumento del dato in pagamento dell' 10 200 du-
cati, e leuar via, come leuan lo' inibitione fatta da
dicto Vicario, instanti detti Signori Dominico, e figli,
così a i detti Signori Ottavio, e Paolo, come al
Capitano di Giustitia, e suo Vicario al Cambiago
incantator del datio sopradetto della drapparia, &
altro. Di più promettono con giuramento di non
contraenir mai più à detti daty in pagamento, e
promettono ancora di rinonciare, come rinonciano

à quella habilitatione presa da loro per la recisione
de detti contratti, e di non seruir sene, e di non pi-
gliare più di nuovo, nè auanti esso Vicario, nè altro
Giudice secolare, o ecclesiastico in questo, o in altro
dominio, rinonciando à tutte le ragione dette, e che
poteſſero mai dire in contrario.

Initium à Domino.

CONSILIVM MCLXXXIV.

Dabitari nunc contingit; an non obstante
dicta conuentione, & transactione iurata,
possint nunc hæredes dicti D. Dominici
agere cōtra hæredes dicti D. Octavianii,
ad restitutionem vſuram iam ab ipso D. Octavianu
receptarum? Et quidem respondēdū est, agere pos-
ſe; cū verum sit, transactione illa non censerit remi-
ſias prædictas vſuras. Nam tunc demum debitor & vſu-
rarum dicitur eas remisſas creditori vſurario, quando
cum potestate remittendi cōcurrat etiam voluntas ip-
ſius debitoris: sicuti scribunt Doctores, quos statim
referam.

Et quod attinet ad potestatem, dicendum est, debi-
torem remittere posse vſuras præteritas, non autem fu-
turas. Ita de præteritis scribunt quatuordecim iij docto-
res, quibus addam & tres sacros Theologos.

1 Dynus in cap. peccatum. nu. 5. de reg. iu. in 6.

2 Io. Andreas ibidem. & idem in additionibus ad Speci-
cul. in tit. de vſuris, in verbo. concipitur.

3 Angelus in consil. 100. vers. quandoque post vſuras.

4 Holtien. in Summa de vſuris. nu. 12. in fine.

5 Alber. in l. transfig. nu. 19. C. de transact.

6 Feder. de Senis in consil. 18. nu. 4. in fi. & in consil. 22.

7 Calder. in consil. 10. tit. de vſuris.

8 Anchār. in dicto cap. peccatum. & in consil. 98. in fine
& in consil. 309. in fine. & in consil. 306. col. 2.

9 Francus eodem in loco. num. 4. & 5.

10 Ioannes de Anna. in cap. tū. col. 8. versic. tertio
quarit. de vſuris.

11 Laurentius de Rodulphis in tract. de vſuris in secun-
da parte. q. 6. q. 7. q. 62. & 80.

12 Alex. in consil. 91. nu. 3. & apertius. nu. 9. lib. 2.

13 Tiraq. in tract. de retractu conuentionali ad finem.
q. 28. num. 153.

14 Didacus Couarr. in dicto cap. peccatum. de reg. iur.
in 6. in relect. secunda. in initio. vers. hoc item cōpro-
batur. Et ex Sacris Theologis idem affirmant Diuus
Antoninus in summa, parte secunda. tit. 2. cap. 6. col. 5.
Ioannes à Medina in codice de restitutionibus. q. 3.
causa. 2.

Nauarrus in Manuali confessorum. cap. 17. nu. 45.
De vſuris futuris, quod scilicet remitti illę nō possint,
scribunt Feder. de Senis in consil. 189. in fine. Francus
in cap. peccatum. nu. 5. in fi. de reg. iuris. in 6. & idem
fensi Holtien. in Summa. tit. de vſuris. nu. 12. versic.
quid si fœnerator. & c. sic eum de his loqui intelligo,
ne repugnet à se dictis eodem sub num. 12. in fine, &
scripsi supra. Ita dicimus fieri posse compromissum su-
per vſuris præteritas, non autem super futuris. Sic sa-
nè tradit Baldus, & Abbas relati, & probati ab Alex.
in consilio 91. numero 4. versic. & quod possit. lib. 2.
Nostro itaque in casu quod ad vſuras decursas, &
solatas vſque ad diem transactionis & remissionis de po-
teſtate remittendi non contendimus. Quo verò ad decur-
ſas post transactionem dicimus, eas remitti non po-
tuisse.

Differamus nunc de voluntate, an scilicet dictus
D. Do-